

Ablonczyné Mihályka Livia: Gazdaság és nyelv. (Lexikográfia és terminológia kézikönyvek 2.) Lexikográfia Kiadó, Pécs, 2006. 90 lap

A *Gazdaság és nyelv* címmel megjelent monográfia a *Lexikográfia és terminológia* kézikönyvek sorozat sorrendben a második, 2006-ban publikált kötete, amely – címének megfelelően – a gazdaság és nyelv kapcsolatát tárgyalja. A szerző, Ablonczyné Mihályka Livia, a gazdasági szaknyelvi kommunikáció kutatója, a Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Kar Nemzetközi Kommunikáció Tanszékének vezetője és a Pannon Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskolájának oktatója, akinek már számos publikációja jelent meg e témában. Monográfiájában – amely egyben habilitációs értekezése – összefoglalja eddigi kutatásainak eredményeit a korábban már publikált részeredményekkel együtt.

A gazdaság és nyelv vizsgálata önmagában is izgalmas területet képvisel, a két terület közös pontjainak elemzésével pedig fontos és hasznos eredmények birtokába juthatunk. Napjainkban tudatossá vált a minőségi kommunikáció fontossága, és megnőtt iránta a társadalmi igény. A szaknyelv nemcsak munkaeszköz, hanem termelési tényező is, amelynek színvonalas használata konkrét, pénzre váltható értéket képvisel a gazdasági szférában. A könyv azon gazdasági szakemberek, nyelvészek és hallgatók körében tarthat érdeklődésre számot, akik tudatos nyelvhasználatra törekcsenek a gazdaság területén. Arról se feledkezzünk el, hogy a művet keményfedeles, elegáns borítója és szép kivitele is vonzóvá teszi.

Mint ahogyan ezt a szerző a könyv előszavában kifejti, a szaknyelvi kommunikáció kutatási területe napjainkban új megközelítést kíván interdiszciplináris jellege miatt. A szociolingvisztikai és pragmalingvisztikai elemzések alkalmasak arra, hogy felfedjék a nyelvi, társadalmi és gazdasági jelenségek közti összefüggéseket. A könyv arra az alapgondolatra épül, hogy mai tudásalapú társadalmunkban és globális gazdaságunkban a szakemberekkel szemben elvárás, hogy ne csak anyanyelvükön, hanem idegen nyelveken is tudjanak problémamentesen kommunikálni.

Ezt a gondolatmenetet követi a szerző a könyv felépítésében is, amelynek főbb témakörei: a társadalom, a gazdaság és a nyelv kapcsolata, a szaknyelv fogalmának értelmezése, a szaknyelvi kutatások múltjának, jelenének és jövőjének, valamint megváltozott szerepének a bemutatása, a gazdasági szaknyelv sajátosságainak elemzése, végül a szaknyelvkutatás és szaknyelvtan kapcsolata.

A kötet hét fejezetből áll, amelyeket a konklúziókat követő irodalomjegyzéken, névmutatón és angol nyelvű tartalomjegyzéken kívül egy igen hasznos függelék tesz teljessé, amely különböző nyelvű nyomtatott gazdasági szaknyelvi szótárak, a témához kapcsolódó internetes elérhetőségek, valamint szótárak metaadatbázisai és online szakszótárak felsorolását tartalmazza.

Az első fejezet *Társadalom – gazdaság – nyelv* címmel e három terület közötti összefüggéseket mutatja be. Ebben a fejezetben a szerző tisztázza a kulcsfontosságú alapfogalmakat, amelyekről elgondolkodtató és újszerű megközelítést nyújt. Olyan, a mai társadalmunkban sokat emlegetett és közhelyszerűvé vált fogalmakat fejt ki részletesen, mint a „new economy”, az „információ” és az „információs társadalom”, a „globalizáció”, valamint kitér az angol nyelv lingua franca szerepére. A globalizációval kapcsolatban például sokféle téveszmét oszlat el, és nem egyszerűen csak gazdasági jelenségként kezeli. A „nemzetközi érintkezést szolgáló angol” nyelv esetében, ahogyan a szerző írja, ma már „bizonyított tény a gazdaság és a nyelv kapcsolata: a globalizációval, a gazdasági cselekvés megjelenési formáinak fejlődésével alakult ki a világon az a jelenség, hogy előtérbe kerültek bizonyos domináns nyelvek vagy inkább egy bizonyos nyelv, nevezetesen az angol használata”.

A *szaknyelv* című második fejezetet a szaknyelv értelmezésében a hazai és külföldi szakirodalmában bekövetkezett változásoknak és a szaknyelv jellemzőinek szenteli. Ahogyan azt hangsúlyozza, a szaknyelvhasználóknak szakmai háttérismerettel is rendelkezniük kell, és eloszlátja azon kételyeket, hogy a szaknyelv egyenlő lenne a szakterminológiával, és szaknyelv csak az általános nyelv és még „valami plusz” volna, amely tetszőlegesen behelyettesíthető. A szaknyelvek rétegzettségének három szintjét különbözteti meg: felső réteg (tudományos nyelv), középső réteg (szakmai köznyelv) és alsó réteg (szakmai társalgási nyelv). Kiemeli a szaknyelvek ápolásának és megújításának fontosságát, mivel „egy nyelv fejlettségét az alapján is megítélhetjük, hogy alkalmas és felkészült-e a tudományok művelésére”. Rámutat arra, hogy a szakembereknek a hatékony szakmai kommunikációhoz szükségük van a szaknyelvi normák ismeretére, amelyek közül kiemeli a terminológiai normát (azaz a megfelelő terminus használata) és a szemantikai normát (azaz megfelel-e egy bizonyos fogalmat jelölő terminus a szaktudományos jelentésnek).

A harmadik fejezet, *Szaknyelvkutatás határon innen és túl* címmel, rövid áttekintést ad az erősen differenciálódó szaknyelvi kutatásokról. Ez a terület a rendszeres kutatások kezdetétől (19. század végétől), a kezdeti statisztikai, majd terminológiai kutatásoktól kezdve hatalmas változáson és fejlődésen ment keresztül napjainkig (lásd szövegszintű és interkulturális aspektusok vizsgálata). Továbbá az egyes diszciplínák is sokat változtak (pl. a terminológia határainak kiszélesedése, az e területen zajló paradigmaváltás), de feltárandó területek is kínálkoznak, mint például a szövegpragmatika. A kutatások múltjának, jelenének elemzése segítséget nyújt a jövőbeni kutatások stratégiájának megválasztásában.

A *gazdasági szaknyelv* című negyedik fejezetben a szerző a központi fogalmat úgy közelíti meg, hogy megpróbálja elhelyezni a gazdasági szaknyelvet a többi szaknyelv között, elemzi annak változásait, ezen belül is hangsúlyozottan a magyar nyelvre koncentrálna, amelynek különböző fázisait tárja elénk az „ún. szocialista gazdasági szaknyelv” jellemzőitől napjainkig. A gazdasági szak-

nyelv kutatására állandóan szükség van, eredményei az oktatásban is szükségesek, mivel napjainkban a munkaerő-piaci viszonyok feltartóztathatatlan változásának lehetünk szemtanúi. Ezen felül a gazdasági szaknyelv az, amelyik leginkább közel áll a köznyelvhez, szinte mindenkit érint, jellegzetességei nehezen meghatározhatóak, és a terminusai rövid időn belül a köznyelv részévé válnak. A szerző táblázatot tesz közzé a gazdasági szaknyelv vertikális tagozódásáról, amelyben öt különböző szintet különböztet meg. Az absztrakció foka szerint a legmagasabb szintet az elméleti alaptudományok nyelvezete jelenti, amelynek használata szinte kizárólag a közgazdaságtan professzoraira jellemző, a táblázatban a legalacsonyabb szinten pedig a gazdaság képviselőinek vagy a laikusoknak a kötetlen beszélgetése szerepel.

Az írott gazdasági nyelv jellemzői képezik az ötödik fejezet témáját, amely az írott gazdasági sajtó nyelvének sajátosságait analizálja, és amelyre azért esett a választás, mert a választékos és a szakmai szint az, amely a gazdaság iránt érdeklődő művelt laikusokat leginkább érinti. Három szint felől közelítve vizsgálja meg a szerző az írott gazdasági szaknyelv jellemzőit: lexikoszemantikai, szintaktikai és pragmatikai szint. A lexikoszemantikai szinten belül elemez például olyan újkeletű jelenségeket is, mint az *e-* prefixum használata (lásd *e-commerce*) vagy olyan, a gazdasági szaknyelvet sajátosan jellemző kifejezéseket, mint például a *low cost* (azaz a *fapados* jelző kibővített használata) vagy az *euro-* előtag, amely számos összetett szóban szerepel. A pragmatikai szinten belül külön figyelmet szentel a főcímnyelvnek. Számos példát találunk magyar, angol és olasz nyelven.

A hatodik fejezetben, *A szaknyelvi kommunikáció* címmel, a szerző a kommunikációs kutatások felől közelít, amelyeknek egyik alapvető feladata, hogy a nyelvi struktúrák és a nyelven kívüli tényezők között megtalálja az összefüggéseket. Egy újonnan kialakulóban lévő tudományág, a szaknyelvi pragmatika, arra helyezi a hangsúlyt, hogy a megfelelő szakmai ismeret és nyelvtudás önmagában még nem elegendő a szaknyelvi kommunikáció sikerességéhez. Egy beszédaktus sikerességéről abban az esetben beszélhetünk, ha a beszélő cselekvési szándékait a hallgató felismeri. Külön figyelmet érdemel a tipikus gazdasági nyelvhasználati formákat összefoglaló táblázat, amely az alábbi szempontokat veszi figyelembe: nyelvhasználati szféra (pl. gazdasági dokumentumok nyelve), stílus (hivatalos/írott), formák és termékek (utasítások, szerződések, körlevelek, irányelvek, szabályzatok és jelentések). Szintén táblázat segítségével illusztrálja a gazdasági kommunikáció jellegzetes műfajait (extern és intern, szóbeli és írott műfajok csoportosításával).

A könyvet *A gazdasági szaknyelv oktatása* fejezet zárja, amelynek keretein belül olyan kérdéseket jár körbe a szerző, mint a felsőoktatás tömegesedése és modernizációja, amely utóbbinak a megvalósításában az egyetemek és a vállalatok szorosabb együttműködése segíthetne. A szaknyelv iránt nagy a társadalmi igény, hiszen a munkaerőpiacon azok a munkavállalók élveznek előnyt, akik nemcsak magas szintű szakmai ismeretekkel, hanem nyelvtudással is rendelkeznek. Éppen ezért érdemes szükségletelemzéseket végezni, és ezek eredményeit felhasználni. Konkrét javaslatokat, példákat és modelleket is találunk ebben a fejezetben a gazdasági szaknyelvi oktatás megközelítési módjára és módszereire (pl. a győri szaknyelvi kommunikációs modell).

Ablonczyné Mihályka Lívia monográfiája különösen a gazdasági szaknyelvet oktatók és tanulók számára forgatható haszonnal. A munka külön értéke a gazdasági szaknyelv szakirodalmának, szótarainak, online forrásainak pontos közzététele.